

ZAŁĄCZNIK nr 3

dr Magdalena Rojek-Nowosielska

Katedra Socjologii i Polityki Społecznej

Wydział Nauk Ekonomicznych

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

AUTOREFERAT

Przedstawiający opis dorobku i osiągnięć w pracy naukowo-badawczej

Wrocław 2017

1. Dane osobowe

Magdalena Rojek-Nowosielska
 Wydział Nauk Ekonomicznych
 Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe

- a. Posiadany stopień naukowy – doktor nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomii w zakresie polityki społecznej, Wydział Gospodarki Narodowej, Akademia Ekonomiczna im. Oskara Langego we Wrocławiu, 2005

Tytuł rozprawy doktorskiej: *Kształtowanie odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw w teorii i praktyce*

Promotor w przewodzie doktorskim: prof. dr hab. Zdzisław Pisz
 Akademia Ekonomiczna im. Oskara Langego we Wrocławiu

Recenzenci rozprawy doktorskiej: prof. dr hab. Adam Szałkowski
 Akademia Ekonomiczna w Krakowie

dr hab. Józef Michał Soroka, prof. AE we Wrocławiu
 Akademia Ekonomiczna im. Oskara Langego we Wrocławiu

Data publicznej obrony rozprawy doktorskiej: 11.05.2005 r.

Data nadania stopnia doktora: 19.05.2005 r.

- b. Posiadany tytuł zawodowy – magister, dyplom ukończenia studiów wyższych magisterskich 5-letnich na kierunku zarządzanie i marketing w zakresie ekonomiki i zarządzania w przedsiębiorstwie, Wydział Gospodarki Narodowej, Akademia Ekonomiczna im. Oskara Langego we Wrocławiu, 2001

- c. Pozostałe dyplomy/świadectwa:

11.06.2016 r. – świadectwo ukończenia dwusemestralnych studiów podyplomowych Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu w zakresie MS Excel w controllingu dla zaawansowanych

21.06.2002 r. – świadectwo ukończenia Studium Pedagogicznego w Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

od 1.10.2006 do chwili obecnej	adiunkt, Katedra Socjologii i Polityki Społecznej, Wydział Gospodarki Narodowej Akademia Ekonomiczna im. Oskara Langego we Wrocławiu (obecnie: Katedra Socjologii i Polityki Społecznej Wydział Nauk Ekonomicznych Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu)
od 18.02.2005 do 30.09.2006	asystent, Katedra Socjologii i Polityki Społecznej, Wydział Gospodarki Narodowej Akademia Ekonomiczna im. Oskara Langego we Wrocławiu
od 1.10.2001 do 17.02.2005	doktorantka w Katedrze Socjologii i Polityki Społecznej Wydział Gospodarki Narodowej Akademia Ekonomiczna im. Oskara Langego we Wrocławiu

4. **Wskazanie osiągnięcia** wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.)

4.1. Tytuł osiągnięcia naukowego – dzieła opublikowanego w całości

„Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw. Model – diagnoza – ocena”

4.2. Autor, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy

Autor:	Magdalena Rojek-Nowosielska
Rok wydania:	2017
Nazwa Wydawnictwa:	Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Recenzenci wydawniczy:	Prof. zw. dr hab. Jadwiga Adamczyk Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie Wydział Zarządzania Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw

Prof. zw. dr hab. Agata Stachowicz-Stanusch

Politechnika Śląska

Wydział Organizacji i Zarządzania

Instytut Zarządzania, Administracji i Logistyki

Zakład Administracji i Podstaw Zarządzania

Liczba stron: 214

ISBN: 978-83-7695-655-8

4.3. Omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich wykorzystania

Kontekst wyboru tematyki monografii

Dokonując umiejscowienia w czasie początku moich zainteresowań tematyką społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw (SOP – ang. *CSR*), należy sięgnąć roku 2001, w którym rozpoczęłam studia doktoranckie. Były one instytucjonalną ramą dającą szansę na poszukiwanie odpowiedzi na pytania badawcze, które już wówczas oscylowały wokół zagadnień związanych z problematyką społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw. Należy zaznaczyć, że w ówczesnym czasie w polskich opracowaniach naukowych, koncepcja społecznej odpowiedzialności dopiero zaczynała nabierać wagi dla rozwoju i funkcjonowania przedsiębiorstwa i jego relacji z otoczeniem. Zaledwie kilkanaście lat doświadczeń w nowych uwarunkowaniach politycznych, gospodarczych i społecznych nie stanowiło jeszcze stabilnego gruntu dla legitymizacji norm i zasad społecznych dających perspektywę odniesienia podczas podejmowania decyzji, ale jednak zdążyło już wpłynąć na powstanie nowego ładu społecznego i nowych oczekiwań społecznych.

Omawiając uwarunkowania, w których przyszło funkcjonować podmiotom w okresie transformacyjnym, należy zwrócić uwagę na okoliczności prawne, które determinowały wiele z podejmowanych wówczas decyzji przedsiębiorczych. Przede wszystkim, do roku 2002 (kiedy to wprowadzono pierwsze zmiany dotyczące przedsiębiorstw) obowiązywała Ustawa o przedsiębiorstwach państwowych (Dz.U. nr 24, poz. 122 z 1981 r.), która nakładała na te podmioty zadania, których nie były zobowiązane realizować podmioty prywatne. Widoczne to było między innymi w art. 1 tej ustawy, który wyraźnie wskazywał, że „przedsiębiorstwo

państwowe jest podstawową jednostką organizacyjną gospodarki narodowej, służącą zaspokajaniu potrzeb społecznych, tworzoną w celu osiągnięcia efektywnych ekonomicznie wyników przez produkcję dóbr, świadczenie usług lub inną działalność”. Pomimo wyraźnego zaznaczenia, że przedsiębiorstwo państwowe było samodzielną, samorządną i samofinansującą się jednostką gospodarczą (art. 1 ust. 2), prowadzącą działalność na podstawie własnego planu, to zgodność planu przedsiębiorstwa z celami narodowego planu społeczno-gospodarczego osiągnięta mogła być przy współudziale organu założycielskiego (art. 46 ust. 1). Organ ten (zgodnie z art. 54 ust. 1) miał prawo nałożyć na przedsiębiorstwo obowiązek wprowadzenia do planu przedsiębiorstwa zadania lub wyznaczyć przedsiębiorstwu zadanie poza planem, jeśli uznał, że taka okoliczność jest uzasadniona. Wspominam o tym nie bez powodu – otóż okoliczności te powodowały, że przedsiębiorstwa państwowe i podmioty o prywatnej formie własności nie miały jednakowej pozycji „startowej” na tworzącym się konkurencyjnym rynku produktów i usług. Sytuacje powodujące zmiany w ustalonym przez przedsiębiorstwo państwowe planie, mogły wpływać na wzrost kosztów wytworzenia produktów czy usług, co z kolei w istotny sposób mogło rzutować na kształtowanie się ceny, a to mogło mieć wpływ na wypracowanie przewagi konkurencyjnej i utrzymanie się na konkurencyjnym rynku. Jak pisała S. Golinowska, „(...) przedsiębiorstwa upadały bo traciły tradycyjne rynki zbytu w związku z rozwiązaniem RWPG, a jednocześnie przegrywały w konkurencji z przedsiębiorstwami rynkowych krajów zachodnich, która na skutek otwarcia się polskiej gospodarki, była odczuwana bardzo silnie”¹. Należy także pamiętać, że każdy okres przejściowy (dostosowawczy) wiąże się z możliwymi ograniczeniami, które (w ujęciu zaproponowanym przez Z. Pisz), mogą być związane z koniecznością bieżącego rozwiązywania problemów socjalnych, kondycją ekonomiczną gospodarki czy malejącą (w miarę rosnących kosztów społecznych transformacji) skłonnością społeczeństwa do akceptacji kolejnych zmian².

Mając świadomość wielu współistniejących okoliczności kształtujących warunki funkcjonowania przedsiębiorstw i wpływających na trudność w podejmowaniu przez podmioty gospodarcze decyzji, ale także będąc obserwatorem życia społecznego oraz mając możliwość wychodzenia z inicjatywą badawczą, podjęłam próbę jej realizacji w ramach pracy doktorskiej. Zamierzeniem moim było wówczas przedstawienie podstaw teoretycznych koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, a na przykładzie badań własnych - jej realizacji

¹ S. Golinowska, *Przemiany społeczne i polityka społeczna okresu transformacji w Polsce*, w: „Raport Społeczny Polska 2005”, S. Golinowska (red.), Fundacja im. Friedricha Eberta, Przedstawicielstwo w Polsce, Warszawa 2005, s. 32

² Z. Pisz, *Problemy społeczne transformacji w Polsce*, Instytut Śląski Sp. z o.o., Opole 2001, s. 74.

w praktyce. Z tego też powodu zaplanowałam badanie empiryczne, które zostało przeprowadzone w siedmiu oddziałach przedsiębiorstwa z branży elektroenergetycznej i automatycznej. Zagadnienia merytoryczne dotyczyły problematyki zarządzania zasobami ludzkimi. Poza wieloma wnioskami zawartymi w rozprawie doktorskiej, odnoszącymi się do stopnia realizacji koncepcji CSR w badanym podmiocie, wskazane zostały także możliwe kierunki dalszego rozwoju badań wiążących się z szeroko rozumianą społeczną odpowiedzialnością przedsiębiorstw, a które zostały poddane analizie w omawianej monografii.

Doświadczenia zdobyte w trakcie przygotowywania dysertacji doktorskiej umożliwiły rozwinięcie wcześniejszych i sformułowanie nowych kierunków badawczych, które w ramach sugestii dotyczących przyszłych badań sformułowałam wówczas jako: (1) uszczegółowienie zakresu badań także na inne obszary społecznej odpowiedzialności (np. klientów, dostawców, społeczność lokalną itp.), (2) zróżnicowanie i powiększenie próby badawczej oraz (3) opracowanie modelu, który umożliwi odniesienie badanego podmiotu do przyjętego schematu i na tej podstawie dokonanie oceny rozwoju. Zarysowane w ten sposób plany badawcze wymagały dokładnego przemyślenia, odpowiedniej organizacji prac, nadania poszczególnym etapom ram czasowych, konsekwentnej realizacji, a przede wszystkim potwierdzenia zasadności planowanych zamierzeń badawczych przez niezależnych ekspertów. W tym celu złożyłam wniosek do Narodowego Centrum Nauki licząc na weryfikację moich zamiarów przez przedstawicieli świata nauki. Przechodząc pomyślnie wszystkie etapy procedury i uzyskując pozytywną opinię – realna stała się możliwość podjęcia dalszego badania problematyki społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw.

Główne osiągnięcie naukowe, zgodnie z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.)

Spośród wielu zagadnień, które podejmowane są w ramach analizy społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw (a które dotyczą między innymi nieodpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw (*corporate social irresponsibility*), potrójnej linii przewodniej (*triple bottom line*), zrównoważonego rozwoju (*sustainability development*), obywatelskości przedsiębiorstw (*corporate citizenship*), nadzoru korporacyjnego (*corporate governance*), zarządzania różnorodnością (*diversity management*), odpowiedzialnego łańcucha dostaw

(*responsible supply chain*), dokonań społecznych przedsiębiorstw (*corporate social performance*) i wielu innych), moje zainteresowania koncentrują się wokół modeli społecznej odpowiedzialności i możliwości badania poziomu realizacji tej koncepcji. Dlatego też problem badawczy, jaki postawiłam w ramach omawianej pracy dotyczy pytania o stopień zaawansowania realizacji koncepcji CSR w przedsiębiorstwach w Polsce.

W tak zarysowanym problemie badawczym istniała możliwość wskazania kilku subobszarów konkretyzujących zadania badawcze, które ostatecznie ujęłam jako cele szczegółowe:

- opracowanie modelu (o charakterze teoretycznym), który stał się podstawą empirycznej weryfikacji stopnia zaawansowania realizacji koncepcji CSR w przedsiębiorstwach w Polsce,
- zaproponowanie narzędzia badawczego i sprawdzenie stopnia zaawansowania rozwoju koncepcji CSR w przedsiębiorstwach w Polsce,
- wskazanie newralgicznych obszarów rozwoju koncepcji CSR, które umożliwią podjęcie dalszych, ukierunkowanych już prac doskonalących.

Dążąc do osiągnięcia wspomnianych celów, zmierzałam do udzielenia odpowiedzi na kilka kluczowych pytań, do których zaliczyłam:

1. Na jakim poziomie realizowana jest obecnie koncepcja społecznej odpowiedzialności w przedsiębiorstwach w Polsce?
2. Czy duże przedsiębiorstwa są bardziej zaawansowane w realizacji założeń CSR niż przedsiębiorstwa mikro, małe i średnie ?
3. Czy podmioty powstałe po 1989 r. są bardziej zaawansowane w realizacji założeń CSR niż te, które powstały przed rokiem 1989?
4. Czy przedsiębiorstwa państwowe są na wyższym poziomie rozwoju CSR niż podmioty z prywatną formą własności?
5. Czy przedsiębiorstwa o tylko krajowym pochodzeniu kapitału są na niższym poziomie realizacji założeń CSR niż te z kapitałem zagranicznym?

Tak określone problemowi badawczemu oraz postawionym celom i pytaniom badawczym została podporządkowana struktura pracy, obejmująca zakresem merytorycznym wstęp, pięć rozdziałów i zakończenie.

W **rozdziale pierwszym**, starałam się przedstawić te elementy dotychczasowej interdyscyplinarnej wiedzy na temat społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, które

wydawały mi się podstawowe z punktu widzenia podjętej próby budowy modelu SOP. W pierwszej kolejności nakreśliłam obszar badawczy polityki społecznej uwzględniając dychotomię podziału polityki społecznej na naukę i działalność praktyczną. W kolejnym punkcie rozdziału pierwszego, w którym poza omówieniem typowych ujęć modelowych polityki społecznej (zaproponowanych na przykład przez G. Esping-Andersena, T. Szumlicza) zwróciłam także uwagę na możliwości, zakres i sposób prowadzenia działalności gospodarczej przez przedsiębiorstwa, w zależności od przyjętego modelu polityki społecznej państwa. Determinuje on bowiem możliwość powstania i rozwoju inicjatyw, mieszczących się w ramach założeń społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw. Omawiając trzy osie konstrukcyjne modelowych ujęć polityki społecznej wg Szumlicza (lukę społeczną, konsumpcję społeczną oraz ryzyko społeczne), zasugerowałam możliwość doprecyzowania pierwszej osi konstrukcyjnej – luki społecznej – o pojęcie luki niedostatku i luki niedostosowania. Istotną częścią rozdziału pierwszego jest omówienie funkcji i zakresu możliwych działań będących domeną przedsiębiorstw powstałych przed transformacją systemową. Analiza ta była także podstawą dalszego omówienia zagadnień związanych z przedsiębiorstwem, które kontynuowałam w rozdziale drugim. Dopełnieniem rozważań prowadzonych w ramach rozdziału pierwszego jest ukazanie przedsiębiorstw, jako podmiotów sektora rynkowego, na tle podmiotów innych sektorów. Zamierzeniem moim w tej części pracy było zwrócenie uwagi na niedoskonałość podziałów podmiotów podejmujących zadania z zakresu społecznej odpowiedzialności. Pragnę przez to podkreślić, że mam świadomość występujących mankamentów w podziale wyodrębniającym podmioty sektora społecznego, rynkowego i publicznego. Wspomniana niedoskonałość wynika między innymi z trudności w zagwarantowaniu bezwzględnej „czystości” podziału przejawiającej się w rozłączności wyodrębnionych zbiorów.

W **rozdziale drugim** starałam się uwzględnić podstawy wiedzy z zakresu zarządzania, które łączą się wprost lub pośrednio z problematyką SOP. Wybór ten, w którym zawsze można wskazać dodatkowe istotne elementy godne omówienia z punktu widzenia wiedzy o zarządzaniu, na etapie przystępowania do prac badawczych wydawał się zasadny do podjęcia bardziej szczegółowego omówienia. W części początkowej przedstawiłam szkoły teorii zarządzania i ich przedstawicieli, których sposób postrzegania przedsiębiorstwa stworzył perspektywę rozwoju społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw. Pomimo często fragmentarycznych akcentów odnoszących się do problematyki społecznej odpowiedzialności, w pracach wielu naukowców można znaleźć odwołania i wskazania na problemy, które zgodnie

z dzisiejszą nomenklaturą można ująć w ramy społecznej odpowiedzialności. Widoczne jest to na przykład w siódmej i jedenastej zasadzie zarządzania H. Fayola (tj. sprawiedliwego wynagradzania i ludzkiego traktowania), zasadach wydajności H. Emersona (tj. zasadzie piątej dotyczącej konieczności uczciwego postępowania), w kryterium właściwości moralnych Ch. Bedauxa, w zasadzie empatycznego racjonalizmu T. Kotarbińskiego (dotyczącego uwzględniania dobra innych) czy w zasadzie budowy kultury zaufania, odpowiedzialności kierownictwa i kodeksów moralnych Ch. Barnarda. Odwołując się podczas omawiania społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw do podstaw sięgających teorii zarządzania, wskazałam nie tylko na różne ujęcia definicyjne pojęcia zarządzanie, ale także (za Ł. Sułkowskim) na najważniejsze wyzwania stojące przed nauką o zarządzaniu. Kontynuując rozpoczętą w rozdziale pierwszym analizę przedsiębiorstwa przedtransformacyjnego, w tej części pracy skoncentrowałam się na jego współczesnym znaczeniu. Dokonałam uporządkowanego przeglądu definicyjnego pojęcia przedsiębiorstwo, a na podstawie wyodrębnionych kryteriów omówiłam rodzaje i najważniejsze cechy przedsiębiorstwa. W ramach podsumowania tej części rozdziału wskazałam cechy, które odróżniają przedsiębiorstwo od innych podmiotów działających w gospodarce. Zagadnienia kończące rozważania prowadzone w tym rozdziale dotyczą miejsca społecznej odpowiedzialności w teorii przedsiębiorstwa. Zwróciłam tam szczególną uwagę na nurt behawioralny w teorii przedsiębiorstwa, teorię interesariuszy oraz teorię agencji. W teoriach tych podkreśla się aspekty odpowiedzialności kierowniczej, konieczność implementacji w codzienne działania gospodarcze wartości natury moralnej (nurt behawioralny), ale także wskazuje się na dużą liczbę podmiotów, wobec których przedsiębiorstwo powinno mieć świadomość istnienia wzajemnych zależności i realizować wyznaczone i oczekiwane zobowiązania (teoria interesariuszy). Zgodnie z założeniem teorii agencji, w procesie decyzyjnym należy zadbać, by występujące nierówności w dostępie do wiedzy, zasobów materialnych i umiejętności nie zostały wykorzystane przeciwko drugiej stronie, lecz – zgodnie z przyjętymi zasadami i wartościami – zostały umiejętnie zastosowane do realizacji wyznaczonego celu podczas zainicjowanych działań na rzecz i dla strony zgłaszającej potrzebę (np. klientów, dostawców, pracowników itp.)

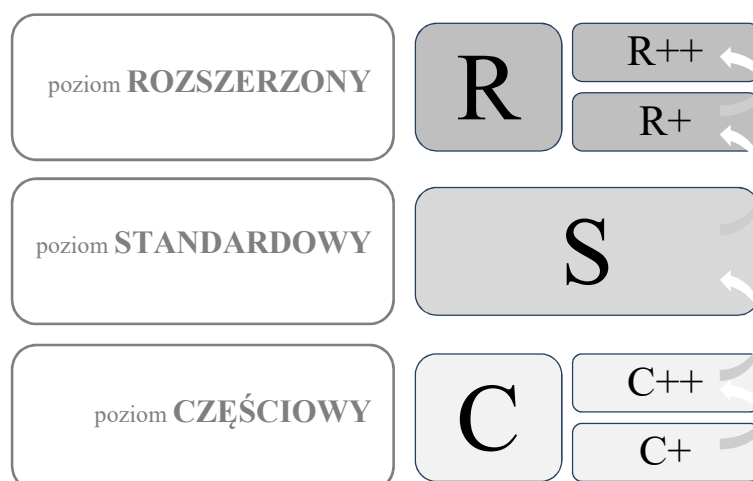
Rozdział trzeci poświęciłam na omówienie zagadnień społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw. Przedstawiając pojęcie CSR z perspektywy definicyjnej, dokonałam syntetycznego zestawienia, które porządkuje omawiane definicje według kryteriów: (1) podstawy relacji (mających miejsce w ramach społecznej odpowiedzialności), (2) obszaru

zainteresowania i (3) sposobu jego realizacji. Na gruncie omówionych definicji, zaproponowałam także własne ujęcie tego terminu, ujmując społeczną odpowiedzialność jako świadome działania podjęte w danej organizacji, inspirowane rezultatami dialogu społecznego i nakierowane na tworzenie społecznie istotnych wartości, odpowiadających oczekiwaniom interesariuszy. W kolejnym punkcie pracy skoncentrowałam się na etapach rozwoju społecznej odpowiedzialności. W pierwszej kolejności przedstawiłam ujęcie rozwoju tej koncepcji przez W. Fredericka, który wskazał na cztery etapy: CSR₁ (nazwane zarządzaniem społecznym przedsiębiorstw), CSR₂ (ujętym jako odpowiadanie społeczne przedsiębiorstw), CSR₃ (etyka biznesu) oraz CSR₄ (globalne obywatelstwo przedsiębiorstw). Innym opisanym przeze mnie ujęciem jest perspektywa W. Vissera, który również porządkuje etapy rozwoju CSR i nazywa je odpowiednio wiekiem chciwości, filantropii, marketingu, zarządzania i odpowiedzialności. Ukazując progres i następujące zmiany w przekształcaniu się społecznej odpowiedzialności, W. Visser dodatkowo przyjął systematykę CSR 1.0 i CSR 2.0, akcentując okoliczności zachodzących zmian. W dalszej kolejności, dążąc do wyjaśnienia wielu pojęć, które w literaturze przedmiotu dość często są omawiane przy okazji poruszania problematyki społecznej odpowiedzialności, omówiłam terminy pokrewne. Zaliczyłam do nich etykę biznesu, nadzór korporacyjny, filantropię, obywatelstwo korporacyjne, społeczne odpowiadanie przedsiębiorstw, społeczne przedsięwzięcia przedsiębiorstw czy społeczną nieodpowiedzialność przedsiębiorstw. Na bazie przedstawionych wstępnych zagadnień teoretycznych, dokonałam omówienia modeli społecznej odpowiedzialności, wśród których wspomniałam o modelu A. Carrolla, C. Waltona, modelu 3C-SR opracowanym przez J. Meehana, K. Meehana, A. Richardsa oraz modelu *three-domain*, prezentowanym przez M. Schwartza i A. Carrolla.

Omówione trzy rozdziały teoretyczne stanowią kanwę opracowania autorskiej propozycji modelu rozwoju tej koncepcji, zwanego w pracy kontinuum społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw. Model ten został zaprezentowany w **rozdziale czwartym** pracy. Szczegółowe omówienie wspomnianego modelu zostało poprzedzone metodycznym uporządkowaniem kluczowych informacji. Omówiłam problem badawczy, cele szczegółowe i pytania badawcze. Odwołując się do klasyfikacji zaproponowanej przez R. Kumara, dokonałam zestawienia i opisanie badań naukowych bazujących na zmiennych ilościowych. Zgodnie z tą klasyfikacją zaproponowane przeze mnie badanie można traktować jako badanie przekrojowe, retrospektywne, nieeksperymentalne. W tej części pracy przywołałam także klasyfikację postępowania naukowego autorstwa J. Apanowicza. Zgodnie z nią, proponowane w niniejszej

monografii prace badawcze, wpisują się z jednej strony w nurt badań podstawowych (w zakresie opracowania autorskiego modelu kontinuum społecznej odpowiedzialności), a z drugiej – w nurt badań stosowanych (w zakresie badania stopnia zaawansowania przedsiębiorstw w Polsce w implementacji koncepcji CSR). W toku prac zmierzających do realizacji celu badawczego zazwyczaj wskazuje się jedną wiodącą metodę badawczą oraz inne metody pomocnicze. W pracach badawczych dotyczących poznania poziomu realizacji społecznej odpowiedzialności w przedsiębiorstwach w Polsce wiodącą metodą była metoda sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety jako narzędzia badawczego. Funkcję pomocniczą w tym badaniu empirycznym pełniła metoda statystyczna. Na etapie wcześniejszym (dotyczącym opracowania modelu kontinuum CSR) zastosowano metody analizy i krytyki piśmiennictwa.

Teoretycznym odniesieniem w procesie budowy autorskiego modelu rozwoju CSR był model dojrzałości CMM (*Capability Maturity Model*), a także koncepcja rozwoju moralnego człowieka opracowana przez L. Kohlberga. Model kontinuum społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw jest kilkustopniową hierarchią kryteriów, które pozwalają uporządkować sposób zachowania w biznesie na „drabinie” społecznej odpowiedzialności. Ocena danego przedsiębiorstwa według założeń modelowych może w efekcie końcowym wskazać jeden z trzech głównych poziomów rozwoju społecznej odpowiedzialności (rys. 1).

Rysunek 1. Poziomy model kontinuum społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw

Źródło: opracowanie własne.

Na poziomie pierwszym – C (częściowym), podejmowane działania cechuje spontaniczność i brak formalizacji. Poziom ten, ze względu na swoją złożoność, został podzielony na dwa podpoziomy nazwane C⁺ oraz C⁺⁺. Uszczegółowienie to umożliwia bardziej precyzyjne

określenie stopnia zaangażowania danego podmiotu w realizację założeń CSR. Poziom C^+ obejmuje te podmioty, które realizując koncepcję CSR, nie korzystają z doświadczenia, ich działania kierowane są przez chwilową inspirację. Poziom C^{++} natomiast cechuje te podmioty, które pomimo braku formalnych zapisów czy dokumentów porządkujących, korzystają ze zdobytego doświadczenia, dzięki czemu można zaobserwować krótszy czas realizacji, większą skuteczność oraz efektywność działania. Drugi poziom – S (standardowy) to poziom, w którym wyodrębnione we wcześniejszych etapach najważniejsze czynności nie tylko są powtarzalne, ale przede wszystkim zostały ujęte w stosowne dokumenty i procedury. Powstałe dokumenty (jeśli oczywiście nie stanowią tylko kolejnych nieczytanych raportów) świadczą o dokładnym przemyśleniu opisanych problemów i wybraniu tych rozwiązań, które z uwzględnieniem aktualnie panujących warunków stanowią najkorzystniejsze dla danego podmiotu rozwiązania. Poziom ostatni – R (rozszerzony) uwzględniający między innymi turbulentność warunków, w których funkcjonują przedsiębiorstwa, zakłada weryfikowanie i uaktualnianie opracowanych dokumentów i standardów postępowania. Podmiot będący na poziomie R^+ charakteryzuje się powtarzalnością zadań, które ujęte są w stosowne dokumenty porządkujące i usprawniające codzienne funkcjonowanie. Dodatkowo dokonuje się ciągłej obserwacji i analizy prowadzonych działań w celu przeprowadzenia (na poziomie R^{++}) modyfikacji, doskonalenia i aktualizacji dotychczasowych rozwiązań, adekwatnie do zmian zachodzących na rynku oraz oczekiwań interesariuszy.

Zasadniczymi elementami konstytuującymi model kontinuum społecznej odpowiedzialności są dwa kryteria: (1) obszar społecznej odpowiedzialności oraz (2) instytucjonalny poziom społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw. Wielowątkowość zagadnień związanych z tematyką CSR stanowiła podstawę uporządkowania i systematyzacji możliwych do pojawienia się problemów, dlatego w ramach pierwszego kryterium wprowadziłam podział na pięć zasadniczych obszarów: pracownicy, klienci, dostawcy, środowisko przyrodnicze, społeczność lokalna. Każdy z tych obszarów został scharakteryzowany przez zestaw najważniejszych zagadnień, które następnie ujęto w pytania i umieszczono w kwestionariuszu ankiety jako te, które będą podstawą do weryfikacji dokonań badanego przedsiębiorstwa. Drugie kryterium (poziom instytucjonalnego rozwoju danego obszaru CSR), pozwala na określenie w sposób bardziej szczegółowy końcowego etapu rozwoju społecznej odpowiedzialności w przedsiębiorstwie (tab. 1).

Tabela 1. Opis poziomów modelu kontinuum CSR

			Obszary CSR				
			pracownicy	klienci	dostawcy	środowisko przyrodnicze	społeczność lokalna
Poziom instytucjonalny CSR	rozszerzony	R++	Realizacja zadań podlega doskonaleniu, analizowane są przyczyny ich zmienności oraz podejmowane są akcje korekcyjne. Cele są na bieżąco aktualizowane, w zależności od zmieniającej się sytuacji biznesowej				
		R+	Realizacja zadań podlega obserwacji, analizuje się przyczyny ich zmienności, możliwa jest przewidywalność przebiegu realizacji zadań				
	standardowy	S	Zadania są powtarzalne, dobrze zdefiniowane i precyzyjnie opisane – ujęte w formalne dokumenty i procedury				
	częściowy	C++	Zadania są planowane i realizowane zgodnie z przyjętą polityką organizacyjną, zadania są powtarzalne, ale nie są ujęte w oficjalne dokumenty				
		C+	Zadania wobec poszczególnych grup interesariuszy realizowane są chaotycznie, niesystematycznie, bez planów				

Źródło: opracowanie własne.

Wprowadzając pojęcie poziomów instytucjonalnych mam na uwadze utrwalone normy i wzorce postępowania, które (w odniesieniu do społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw) wskazywać mogą na stopień zinternalizowania tych zasad w ramach danej organizacji. Dodatkowo, w tym aspekcie mam bardziej na myśli ujęcie Veblenowskie instytucjonalizmu (podkreślające założenie powtarzalności ludzkich zachowań oraz procesualność, jako kumulatywny proces adaptacji do danego środowiska) niż Durkheimowskie pojmowanie instytucji (jako aspekty społeczeństwa *sui generis*, z dużym naciskiem na personifikację zbiorowości).

Nawiązując do modeli typu CMM, poszczególne poziomy instytucjonalne charakteryzują badane obszary w przedsiębiorstwie ze względu na zakres uporządkowania podejmowanych prac, możliwość powtarzalności prowadzonych działań oraz weryfikowania i doskonalenia wprowadzonych rozwiązań. Wyodrębnione poziomy instytucjonalne pokazują także etapy przechodzenia przez kolejne stopnie świadomości w ramach społecznej odpowiedzialności biznesu.

Schemat działania modelu kontinuum, któremu podporządkowana została logika budowy kwestionariusza ankiety, polega na przyporządkowaniu poszczególnym pytaniom z narzędzia badawczego określonej liczby punktów, co pozwala następnie na umiejscowienie

ocenianego przedsiębiorstwa w odpowiednim miejscu na skali kontinuum odpowiedzialności społecznej.

Podmiot, który poddawany jest ocenie stopnia rozwoju odpowiedzialności społecznej, szeregowany jest w zależności od otrzymanej liczby punktów na dwóch poziomach szczegółowości. Pierwszy poziom szczegółowości obejmuje wyniki w każdym z badanych obszarów (tzn. pracownika, klienta, dostawcy, społeczności lokalnej i środowiska przyrodniczego) – są to tzw. oceny cząstkowe. Drugim, bardziej ogólnym stopniem szczegółowości jest sumaryczna wartość wynikająca z ocen cząstkowych, dzięki której jest możliwe odniesienie się do jednego z trzech głównych poziomów CSR (częściowego, standardowego lub rozszerzonego) – tak zwana ocena główna.

W ujęciu zarówno ogólnym, jak i cząstkowym badany podmiot uzyskuje symboliczną ocenę pozwalającą przyporządkować go do jednego z trzech głównych poziomów odpowiedzialności (tzw. skala główna), określonych odpowiednio jako: C – częściowy, S – standardowy i R – rozszerzony. W celu „uwrażliwienia” otrzymanych wyników skala główna została dodatkowo uszczegółowiona, dzieląc poziom C na C+ i C++ oraz poziom R na R+ i R++.

Część kończąca rozdział czwarty zawiera opis narzędzia badawczego i charakterystykę próby badawczej.

Rozdział piąty prezentuje opis empirycznej weryfikacji stopnia zaawansowania rozwoju koncepcji CSR w Polsce oraz w ramach podsumowania wyników badania – najważniejsze wnioski z niego płynące. Omawiając poziom rozwoju CSR rozpoczęłam od wskazania ogólnego poziomu CSR w Polsce, a następnie scharakteryzowałam poszczególne obszary – pracowniczy, klientów i dostawców, społeczności lokalnej, środowiska przyrodniczego.

Wnioski z badań empirycznych

Przeprowadzone badania empiryczne (stanowiące narzędzie umożliwiające odpowiedź na postawione pytania badawcze) uznałam za dające podstawę do sformułowania następujących wniosków:

1. Koncepcja społecznej odpowiedzialności w przedsiębiorstwach funkcjonujących w Polsce realizowana jest na poziomie S – standardowym. Oznaczać to może, że zadania, które wyznaczają sobie podmioty gospodarcze w ramach CSR są na tyle poprawne i akceptowalne, że zasługują na powtarzalność. Dodatkowo, wspomniana powtarzalność stworzyła podstawy ugruntowania przyjętych schematów postępowania, co znalazło

swój wyraz w stosownych dokumentach, nie tyle formalizujących przyjęte procedury, co umożliwiających kolejnym osobom na powtarzalność przyjętych rozwiązań.

2. Biorąc pod uwagę wielkość przedsiębiorstwa mierzoną liczbą zatrudnionych osób można stwierdzić, że w zestawieniu ogólnym wszystkie badane podmioty w tej kategorii osiągnęły ten sam – standardowy poziom społecznej odpowiedzialności. Analiza na większym poziomie szczegółowości (w ramach wyodrębnionych obszarów) pozwala zaobserwować, że obszary klientów i dostawców są najlepiej realizowane przez podmioty duże - zatrudniające powyżej 250 pracowników.
3. Ogólne zestawienie otrzymanych wyników wskazuje, że podmioty powstałe w warunkach gospodarki rynkowej, są bardziej zaawansowane w realizacji założeń CSR niż te, które powstały przed 1989 rokiem. Biorąc jednak pod uwagę poziom CSR w obszarach społeczności lokalnej i klientów można zauważyć, że jednostki przedtransformacyjne dotarły do wyższego poziomu niż podmioty powstałe po transformacji systemowej.
4. Przedsiębiorstwa państwowe osiągnęły niższy poziom CSR niż podmioty z prywatną i mieszaną formą własności.
5. Biorąc pod uwagę pochodzenie kapitału można zauważyć, że w ogólnym wskazaniu poziomu społecznej odpowiedzialności zarówno podmioty o tylko krajowym pochodzeniu kapitału, jak i te z kapitałem zagranicznym osiągnęły ten sam - standardowy poziom CSR. Różnicę stanowi obszar środowiska przyrodniczego, w którym podmioty o tylko krajowym kapitale osiągnęły poziom wyższy (poziom C⁺⁺) niż firmy z kapitałem zagranicznym (poziom C⁺).

Wkład w rozwój dyscypliny naukowej

Podsumowując rezultaty badań prezentowane w monografii, można się pokusić o wskazanie tych aspektów, które są zbieżne z wymogami określonymi zazwyczaj jako nowe elementy w danej dyscyplinie. Porządkując wspomniane rezultaty, podzieliłam je wymiary: teoretyczne, metodologiczne i aplikacyjne.

Do wymiaru teoretycznego zaliczyć można:

- włączenie się do trwającej dyskusji o nowych koncepcjach i obszarach badania stopnia zaawansowania realizacji koncepcji CSR w Polsce,

- skierowanie uwagi na interdyscyplinarny wymiar analizy dotyczący społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw,
- poszerzenie horyzontu analizy determinant rozwoju koncepcji CSR o warunki przedtransformacyjne w Polsce,
- uwzględnienie perspektywy przyjętego modelu polityki społecznej państwa i jego następstw przy implementacji koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw,
- wskazanie roli i miejsca podmiotów trzech sektorów w wypracowywaniu konsolidacji działań zmierzających do współpracy na rzecz społecznej odpowiedzialności,
- scharakteryzowanie szkół teorii zarządzania z perspektywy kształtowania ram determinujących rozwój społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw,
- usystematyzowanie istniejącego dorobku naukowego w ramach koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, a szczególnie w zakresie definicyjnym, pojęciowym (w tym pojęć bliskoznacznych) i modelowym.

W wymiarze metodologicznym:

- omówienie sposobu postępowania badawczego w ramach koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, opartego na modelu dojrzałości CMM i poziomu rozwoju moralnego Kohlberga,
- zaproponowanie modelu kontinuum społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw będącego zestawem hierarchicznych kryteriów wskazujących stopień zaawansowania realizacji koncepcji CSR.

W wymiarze aplikacyjnym:

- zaproponowanie narzędzia badawczego i sposobu pomiaru stopnia zaawansowania realizacji koncepcji CSR,
- podjęcie próby przeprowadzenia badań empirycznych, dzięki którym było możliwe określenie poziomu CSR w przedsiębiorstwach funkcjonujących w Polsce, mogącego stanowić kanwę przyszłych prac aplikacyjnych,
- wskazanie newralgicznych obszarów CSR, które wymagają szczególnego zaangażowania podczas prac zmierzających do implementacji i udoskonalania koncepcji CSR,

- wypracowanie konwencji terminologicznej prezentowanej w modelu kontinuum społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, ugruntowującej drogę do dalszych badań nad oceną stopnia rozwoju koncepcji CSR,
- zaproponowanie kierunków dalszych prac badawczych w ramach problematyki CSR.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo – badawczych

Mój dotychczasowy dorobek publikacyjny związany jest generalnie z tematyką społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, na którą starałam się spojrzeć z następujących perspektyw:

- perspektywy teoretyczno-modelowej,
- perspektywy interesariuszy,
- perspektywy interdyscyplinarnego charakteru determinant,
- perspektywy polityki społecznej.

Pragnę zwrócić uwagę na fakt, że miałam ten szczególny przywilej kształtowania swoich dokonań naukowych w ramach instytucjonalnych perspektyw Katedry Socjologii i Polityki Społecznej. Dzięki temu moja optyka rozważań zagadnień ściśle związanych z dyscypliną nauk o zarządzaniu mogła zostać wzbogacona o zakres determinant pochodzących z obszaru zagadnień polityki społecznej, jej modelowych ujęć określających ramy funkcjonowania podmiotów gospodarczych, które z kolei nadają wymiar sytuacji widocznej na rynku pracy. Dlatego też wspomniane zagadnienia stanowiąc integralną część moich rozważań o społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, umożliwiły mi skorzystanie z walorów interdyscyplinarności poruszanych zagadnień, jednocześnie nakładając na mnie dodatkowe wyzwanie wynikające z konieczności stosowania się do wszystkich niuansów danej dyscypliny.

1) Perspektywa teoretyczno-modelowa

W ramach tej perspektywy przedstawiam teoretyczne ujęcie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw oraz jej modelowe propozycje. Koncepcję społecznej odpowiedzialności w początkowych moich opracowaniach opisywałam wskazując jej podstawowe wymiary, obszary, poziomy czy ujęcia definicyjne. W nowszych opracowaniach odnoszę się między innymi do definicyjnego ujęcia CSR w normie ISO 26000, perspektywy różnych modeli CSR, ujęcia systemowego, zasad Modelu Doskonałości EFQM, czy strategii biznesowej

przedsiębiorstw (a w tym strategii CSR). Zagadnienia te prezentuję w następujących artykułach:

- (1) *Definicja CSR według normy ISO 26000 a praktyka gospodarcza*, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny, 2017 (w druku),
- (2) *Corporate social responsibility level – theoretical approach*, Management Vol. 18 no. 1/2014, s. 34-42,
- (3) *Zasady społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw wobec pracowników w kontekście zasad Modelu Doskonałości EFQM*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu Nr 264/2012, s. 381-393,
- (4) *Modelowe ujęcie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu Nr 220/2011, s. 30-39,
- (5) *System i modele społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu Nr 5/2008, s. 68-75
- (6) *Strategia CSR a strategia biznesowa w: „Wspólna odpowiedzialność. Rola strategii”*, Forum Odpowiedzialnego Biznesu, Warszawa 2016, s. 34-38
- (7) *The Corporate Social Responsibility Continuum Model w: “Tradition and new horizons: towards the virtue of responsibility. Volume II. Proceedings of the Fifth International Society of Business, Economics, and Ethics (ISBEE) World Congress”*, Kozminski University Warsaw 2012, s. 574-584.

2) Perspektywa interesariuszy

Odrębnym wątkiem, który poruszałam w swoich publikacjach jest problematyka interesariuszy. W swoich opracowaniach omówiłam sposób i zasady, z perspektywy których uwzględnia się w danych podmiotach gospodarczych oczekiwania interesariuszy. Takie podejście zaprezentowałam wobec klientów, pracowników i dostawców. Innym ujęciem jest prezentacja optyki spojrzenia interesariuszy (a dokładniej pracowników) na koncepcję społecznej odpowiedzialności oraz na funkcjonowanie przedsiębiorstw. Dodatkową perspektywą prezentowaną w ramach moich publikacji jest możliwość wpływu działań edukacyjnych podejmowanych przez podmioty gospodarcze na kształtowanie postrzegania społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw przez interesariuszy. Wspomniane zagadnienia są poruszane w następujących publikacjach:

- (1) *Zasady społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw z perspektywy klienta*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu Nr 151/2011, s. 504-513,
- (2) *Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw wobec dostawców*, Nauki Społeczne, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu Nr 1(4)/2011, s. 113-122,

- (3) *Pracownik w przedsiębiorstwie społecznie odpowiedzialnym*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu Nr 43/2009, s. 208-215,
- (4) *Společná odpovědnost podniků v opinii pracovníků z vyšším vzděláním w: „Regionalna polityka edukacyjna”, (red.) Rauziński R., Sołdra-Gwiżdż T., Wydawnictwo Instytut Śląski Sp. z o.o., Opole 2008, s. 66-74,*
- (5) *Wpływ społecznej odpowiedzialności na funkcjonowanie przedsiębiorstwa – opinia pracowników w: „Wpływ społecznej odpowiedzialności biznesu i etyki biznesu na zarządzanie przedsiębiorstwami”, (red.) Kulawczuk P., Poszewiecki A., Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2007, s. 127-136,*
- (6) *Employees’ opinion about Corporate Social Responsibility in ABB Ltd. in Poland*, w: “Representations of Social Responsibility”, (red.) Crowther D., Jatan R., ICFAI University Press, India 2005, s. 19-30,
- (7) *Edukacyjne działania biznesu*, Rzeczpospolita, 18.11.2016 r., B10

3) Perspektywa interdyscyplinarnego charakteru determinant

Możliwość powstania i rozwoju koncepcji społecznej odpowiedzialności w praktyce gospodarczej przedsiębiorstw warunkowane jest wieloma czynnikami. Próbę omówienia niektórych czynników prezentowałam na łamach kolejnych artykułów. Zwróciłam uwagę między innymi na wpływ kultury organizacyjnej, edukacji (jako czynnika kształtującego świadomość), kryzysu gospodarczego, podejścia przedsiębiorstw do celu maksymalizowania zysku, procesu integracji europejskiej czy różnic w realizacji koncepcji CSR przez małe i duże przedsiębiorstwa. Jedną z ostatnich publikacji, która jest obecnie w trakcie opracowań wydawniczych jest publikacja dla wydawnictwa Springer, w której omówiłam poziom realizacji koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw w zależności od czasu powstania danego podmiotu, zwracając uwagę na przedsiębiorstwa powstałe przed okresem transformacji systemowej oraz na te, które powstały i funkcjonują już w realiach gospodarki wolnorynkowej. Wspomniane zagadnienia prezentowane w ramach perspektywy determinant zostały opisane w następujących artykułach:

- (1) *CSR level of enterprises in Poland – before and after transition* w: “Corporate Social Responsibility in Poland”, Stehr K., Długopolska-Mikonowicz A., Przytuła S. (red.), Springer Publishing, Heidelberg, 2018 (Monografia w opracowaniu),
- (2) *Společná odpovědnost biznesu a cel maximalizovania zisku przez podniky*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu Nr 156/2011, s. 39-49,
- (3) *Kryzys gospodarczy szansą czy zagrożeniem dla społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu Nr 100/2010, s. 59-70,

- (4) *Wpływ kultury organizacyjnej na rozwój i funkcjonowanie koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw*, *Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa*, Czerwiec 2005, s. 70-78,
- (5) *Key factors of corporate social responsibility development*, w: "Economic Development and Management of Regions. Peer-Reviewed Conference Proceedings, part V", Jedlicka P. (red.), University of Hradec Kralove Faculty of Informatics and Management, 2014, s. 248-255,
- (6) *The Main Enterprises' Purpose Consideration in the Light of the CSR Concept and the Selected Economic Theories* w: "Innowacyjność i przedsiębiorczość w warunkach kryzysu", Partycki S.(red.), Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2013, s. 228-236,
- (7) *Integracja europejska a społeczna odpowiedzialność organizacji* w: „Polityka Społeczna w procesie integracji europejskiej. Przegląd problemów”, Rączaszek A., Koczur W. (red.), Akademia Ekonomiczna im. Karola Adamieckiego w Katowicach, Katowice 2009, s. 605-616,
- (8) *Edukacja jako instrument kształtowania wiedzy o społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw* w: „Problemy Edukacji wobec rozwoju społeczno-gospodarczego”, Rączaszek A., Koczur W. (red.), Akademia Ekonomiczna im. Karola Adamieckiego w Katowicach, Katowice 2009, s. 42-50,
- (9) *Różnice w realizacji społecznej odpowiedzialności przez małe i duże przedsiębiorstwa* w: „Społeczna odpowiedzialność biznesu w małych i średnich przedsiębiorstwach”, Bąk M., Kulawczuk P. (red.), Wydawnictwo Instytut Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym, Warszawa 2008, s. 91-100.

4) Perspektywa polityki społecznej

Spoglądając na zagadnienia CSR z szerokiej perspektywy, nie sposób było pominąć aspektów omawianych często w ramach polityki społecznej. Włączenie zagadnień tych w nurt społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw umożliwiło przeprowadzenie rozległej i wieloaspektowej analizy. W ramach swoich prac poruszyłam zagadnienia polityki rynku pracy, godziwych warunków pracy, modeli polityki społecznej państwa, podmiotów rynkowych i państwa w kontekście CSR czy sposobów podejścia do zadań prospołecznych przedsiębiorstw przed 1989 rokiem i w warunkach gospodarki wolnorynkowej. Rozważania te znalazły swoje miejsce w następujących publikacjach:

- (1) *Kwestia nomenklatury czy zmiana znaczenia? Rzecz o społecznej odpowiedzialności biznesu* w: „Społeczeństwo i zmiana, Księga jubileuszowa prof. zw. dra hab. Zdzisława Pisz”, Kowalczyk O., Kubów A., Wątroba W. (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2016, s. 274-286,
- (2) *Polityka rynku pracy* (współautor: Gilga K.) w: „Wymiary polityki społecznej”, Kowalczyk O., Kamiński S. (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2009 (wydanie 1) oraz 2013 (wydanie 2 rozszerzone), s. 127-157 (wydanie 1), s. 171-199 (wydanie 2),
- (3) *Godziwe warunki pracy. Analiza postaw i zachowań* w: „Spójność społeczna Dolnego Śląska”, Pisz Z. (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2008, s. 292-299

- (4) *Podmioty rynkowe i państwo wobec społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu Nr 129/2010, s. 209-218,
- (5) *Modele polityki społecznej państwa a społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu Nr 42/2009, s. 89-97.

Konieczność odrębnego omówienia moich osiągnięć publikacyjnych dotyczy Prac Naukowych, które redagowałam samodzielnie (lub w początkowych etapach wspólnie z prof. Zdzisławem Piszem). Moja aktywność na polu organizacyjnym i chęć popularyzacji nauki wśród szerokiego grona uczestników życia naukowego, skutkowałam corocznymi wydaniem Prac Naukowych, które stanowią nie tylko rezultat przemyśleń poddanych dyskusji podczas konferencji, ale także umożliwiają zapoznanie szerokiego grona odbiorców (którzy z różnych powodów nie mogli uczestniczyć w konferencyjnym wydarzeniu) z aktualnymi na dany czas wydarzeniami i determinantami w ramach koncepcji społecznej odpowiedzialności. Mając także na uwadze chęć włączenia się w dyskusję naukową wykraczającą poza granice Polski, wyselekcjonowane publikacje przyjęte do druku w ramach Prac Naukowych wydawane są od 2015 roku w języku angielskim. Nurt zagadnień dotyczących CSR, które stanowiły wiodący obszar zainteresowań w danym okresie, widoczny jest w symbolicznych tytułach kolejnych tomów Prac Naukowych Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Będąc „opiekunem naukowym” prezentowanego cyklu publikacji, swój akcent i punkt widzenia ówczesnych problemów społecznej odpowiedzialności starałam się zaprezentować we wprowadzeniu zamieszczonym w każdym tomie omawianych prac.

Nie wszystkie publikacje wskazane w załączniku 5 (a poddane syntetycznemu omówieniu w niniejszym załączniku) mogłam przyporządkować do wymienionych wyżej perspektyw społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw. Poza odrębnym (wyżej zamieszczonym) omówieniem Prac Naukowych, na uwagę zasługują jeszcze dwie pozycje:

- (1) *Kształtowanie odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw w teorii i praktyce*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. O. Langego we Wrocławiu, Wrocław 2006, ss.151.
- (2) *Desired versus existing CSR practices: a research perspective*, International Journal of Contemporary Management Vol. 14 no. 4/2015, s. 23-44.

Pierwsza z wymienionych publikacji jest monografią skupiającą omówienie wszystkich wyodrębnionych powyżej perspektyw – teoretyczno-modelowej, interdyscyplinarnego charakteru determinant, interesariuszy oraz polityki społecznej. Stanowi ona nadrzędne

opracowanie, będące podsumowaniem moich ówczesnych przemyśleń, poruszających kwestie teoretyczne oraz mające swoje odzwierciedlenie w badaniach empirycznych.

Druga publikacja - *Desired versus existing CSR practices: a research perspective*, stanowi opracowanie, w ramach którego dokonałam weryfikacji zgłaszanych deklaracji przedsiębiorstw odnośnie podejmowanych działań w ramach społecznej odpowiedzialności z ich realizacją w codziennej działalności gospodarczej. Wyróżniłam wówczas trzy obszary, które następnie zostały poddane badaniu (1) zaangażowanie danych podmiotów prospołeczne inicjatywy, (2) uczestnictwo w akcjach wolontaryjnych, (3) tworzenia (lub modyfikowania) regulacji prawnych dotyczących poprawy warunków pracy i życia. Nie wchodząc z szczególności wskazane w artykule, można było zauważyć, że deklaracje przedsiębiorstw w analizowanych obszarach nie są w pełni realizowane w praktyce gospodarczej.

6. Podsumowanie dorobku i osiągnięć w pracy naukowo-badawczej

Rezultatem mojej aktywności publikacyjnej jest dorobek obejmujący łącznie 50 prac, z czego 45 powstało po uzyskaniu przeze mnie stopnia doktora (tab. 1).

Tabela 1 Dorobek publikacyjny po uzyskaniu stopnia doktora

Rodzaj publikacji	Liczba
Monografie w języku polskim	2
Rozdziały w monografiach w języku polskim	9
Rozdziały w monografiach w języku angielskim	5
Artykuły w czasopismach naukowych w języku polskim	12
Artykuły w czasopismach naukowych w języku angielskim	2
Redakcja w opracowaniach zbiorowych w języku polskim	7
Redakcja w opracowaniach zbiorowych w języku angielskim	3
Publikacje z zakresu popularyzacji nauki	5
Razem publikacje	45

Źródło: Opracowanie własne

Całościowa liczba cytowań moich prac (według Publish or Perish) wynosi 120 (w zależności od źródła, wskazywana jest liczba 88 (BazEkon) lub 108 (Google Scholar) (tab. 2). Indeks Hirscha (przy cytowanych 37 pozycjach) wynosi 5 (takie samo wskazanie widoczne jest w

Google Scholar). Średnia liczba cytowań na publikację wynosi 3,24, co w przeliczeniu rocznym wskazuje na 8 publikacji (dane wg Publish or Perish).

Tabela 2 Zestawienie cytowań (stan na dzień 24.07.2017)

Źródło	Liczba cytowań	Liczba cytowanych publikacji	Liczba cytowań na publikację	Liczba cytowań na rok	Indeks Hirscha (h-indeks)
Publish or Perish	120	37	3,24	8	5
Google Scholar	108	b.d.	b.d.	b.d.	5
BazEkon	88	18	4,89	5,5	3

Źródło: BazEkon, Publish or Perish, Google Scholar Citations

b.d. – brak danych

Zestawienie ukazujące kierowanie projektami badawczymi i mój udział w takich projektach zamieściłam w tabeli 3.

Tabela 3 Zestawienie uczestnictwa w projektach badawczych

L.p.	Opis projektu	
1.	Czas realizacji projektu:	6.05.2011 – 5.05.2014
	Forma uczestnictwa:	Kierowanie krajowym projektem badawczym:
	Tytuł projektu:	„Model kontinuum społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw w Polsce”
	Nazwa organu przyznającego fundusze:	Narodowe Centrum Nauki w Krakowie
2.	Data uczestnictwa w projekcie:	luty 2011 – grudzień 2012
	Forma uczestnictwa:	ekspert
	Tytuł projektu:	„Współpraca międzysektorowa – projekt na rzecz odpowiedzialnego biznesu”
	Nazwa organu przyznającego fundusze:	Unia Europejska w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
3.	Data uczestnictwa w projekcie:	luty 2009 – marzec 2009
	Forma uczestnictwa:	wykonawca
	Tytuł projektu:	“Sustainability and social responsibility through learning in SME”
	Nazwa organu przyznającego fundusze:	Komisja Europejska w ramach programu: Leonardo da Vinci „Transfer of Innovation”

4.	Data uczestnictwa w projekcie:	27-29.01.2008
	Forma uczestnictwa:	ekspert
	Tytuł projektu:	„Accelerating Corporate Social Responsibility in the new EU Member States and Candidate Countries to promote harmonization, competitiveness, and social cohesion”
	Nazwa organu przyznającego fundusze:	Komisja Europejska, UNDP
5.	Data uczestnictwa w projekcie:	lata 2004-2006
	Forma uczestnictwa:	wykonawca
	Tytuł projektu:	„Rozwój instytucjonalny organizacji pozarządowych”
	Nazwa organu przyznającego fundusze:	Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe oraz Fundacja im. Stefana Batorego

Źródło: Opracowanie własne

Moja aktywność na polu naukowym nie ograniczyła się jedynie do publikacji opracowań naukowych. Mój wkład pracy jest również widoczny przez zaangażowanie we współpracę z różnymi podmiotami na polu naukowym (tab. 4).

Tabela 4 Zestawienie współpracy z podmiotami na polu naukowym

L.p.	Data	Podmiot	Rodzaj współpracy
1.	Listopad 2016- luty 2017	Komunikacja Plus Sp. z o.o. Sp. K.	Opracowanie analizy wpływu społecznego przedsiębiorstwa X* na otoczenie w ramach podejmowanych działań z zakresu CSR
2.	Kwiecień 2014	CIFAL, Płock	Wskazanie newralgicznych obszarów rozwoju koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw z wykorzystaniem autorskiego modelu kontinuum CSR – spotkanie z przedsiębiorcami.
3.	27.01.2012	Volkswagen Motor Polska, Polkowice	Ustalenie platformy dyskusji między stroną Polską reprezentującą Europę Środkowo-Wschodnią a niemieckimi przedstawicielami koncernu VW w ramach planów zmian minimalnego wynagrodzenia w Europie Środkowo-Wschodniej. Temat spotkania: „Modele minimalnej konsumpcji w Polsce”.

* Z uwagi na podpisanie dokumentu o zachowaniu poufności z firmą zleceniodawcą nie jestem upoważniona do przekazania większych szczegółów informacyjnych

4.	6-7.02.2012	Volkswagen Wolfsburg, Niemcy	Omówienie planów zmian minimalnego wynagrodzenia w koncernie VW na Europę Środkowo-Wschodnią – międzynarodowe spotkanie.
5.	23-27.09.2012	IFOA, Reggio nel Emilia, Włochy	Benchmarking rozwiązań implementowanych w obszarze społecznej odpowiedzialności w podmiotach różnych sektorów (w sektorze pozarządowym, publicznym, prywatnym) we Włoszech – wizyta studyjna.
6.	2010 – do chwili obecnej	Polski Komitet Normalizacyjny	Praca nad opracowaniem normy ISO 26000 (zakończona w 2012 roku). Obecnie – opiniowanie opracowywanych projektów innych norm o wymiarze społecznej odpowiedzialności
7.	Styczeń 2008	UNDP	Benchmarking rozwiązań implementowanych w obszarze społecznej odpowiedzialności w podmiotach różnych sektorów (prezentacja UK Global Compact Network, IBLF, WWF, Business in the Community, Rio Tinto, Cisco Systems, Royal Mail Group) – wizyta studyjna
8.	2002 - 2004	ABB Sp. z o.o.	Badanie realizacji założeń koncepcji społecznej odpowiedzialności w praktyce gospodarczej danego podmiotu (przed doktoratem).
9.	marzec- listopad 2003	Elektrownia „OPOLE” SA	Eksploracja obszaru społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw ze szczególnym uwzględnieniem normy SA 8000 (przed doktoratem).
10.	maj 2002	ABB Sp. z o.o.	Wskazanie kluczowych obszarów możliwego zaangażowania firmy w ramach koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa w obszarze współpracy z ośrodkiem naukowym – dialog interesariuszy (przed doktoratem).

Źródło: Opracowanie własne

Dodatkowo angażowałam się w działalność popularyzującą naukę – w ramach uczestnictwa i organizacji wydarzeń konferencyjnych, których syntetyczne zestawienie prezentuję w tabeli 5.

Tabela 5 Aktywność konferencyjna

Wyszczególnienie	Po doktoracie	Przed doktoratem	Razem
Wygłoszone referaty na międzynarodowych konferencjach naukowych	3	1	4
Wygłoszone referaty na krajowych konferencjach naukowych	20	2	22
Udział w krajowych konferencjach (bez referatu)	8	6	14
Organizacja konferencji	8	-	7
razem	39	9	48

Źródło: Opracowanie własne

Uczestniczyłam w wielu spotkaniach naukowych tak w kraju jak i za granicą. Wśród spotkań naukowych odbywających się poza granicami kraju, pragnę wspomnieć o wydarzeniach mających miejsce w takich miastach europejskich jak:

- Londyn (2008 rok – wizyta studyjna, benchmarking rozwiązań w ramach CSR stosowanych przez UK Global Compact Network, IBLF, WWF, Business in the Community, Rio Tinto, Cisco Systems, Royal Mail Group),
- Helsinki (2011 – uczestnictwo z wygłoszonym referatem w konferencji międzynarodowej - *The Power of Responsibility*)
- Reggio nel Emilia (2012 – wizyta studyjna – benchmarking CSR w podmiotach sektora pozarządowego, publicznego i prywatnego),
- Wolfsburg (2012 – wizyta studyjna mająca na celu opracowanie nowych wytycznych minimalnego wynagrodzenia w koncernie VW na Europę Środkowo-Wschodnią),
- AArhus (2013 - uczestnictwo z wygłoszonym referatem w konferencji międzynarodowej - *The second international CSR Communication Conference*).

W ramach działalności popularyzującej naukę wyrażałam swoje zaangażowanie dodatkowo poprzez udział w zespołach eksperckich, wykonanie ekspertyz i rekomendacji, udział w komitetach redakcyjnych, członkostwo w międzynarodowych oraz krajowych organizacjach i towarzystwach, wykonywanie recenzji projektów oraz publikacji zarówno dla podmiotów krajowych jak i zagranicznych. Większość z opracowanych recenzji wykonałam w języku

angielskim, z których jedno dla czasopisma posiadającego współczynnik wpływu Impact Factor oraz znajdujące się w bazie Journal Citation Report (tab. 6).

Tabela 6 Zestawienie pozostałej aktywności w ramach działalności popularyzującej naukę

Wyszczególnienie	Liczba inicjatyw
Udział w zespołach eksperckich	2
Wykonanie ekspertyz i rekomendacji	4
Udział w komitetach redakcyjnych	2
Członkostwo w międzynarodowych lub krajowych organizacjach i towarzystwach	4 (w tym pełnienie 1 funkcji z wyboru)
Recenzowanie projektów oraz publikacji w czasopismach krajowych (j. polski)	2
Recenzowanie projektów oraz publikacji w czasopismach międzynarodowych (j.ang.)	4 (w tym jedno czasopismo posiadające IF oraz znajdujące się w bazie JCR-Journal Citation Report)
razem	18

Źródło: Opracowanie własne

Nieodłącznym atrybutem opisującym pracę pracownika naukowo-dydaktycznego jest sprawowanie opieki nad studentami oraz rozwijanie umiejętności poznawczych i zarażanie studentów pasją do chęci poznawania świata. To trudne i wiążące się z dużą odpowiedzialnością zadanie jest realizowane między innymi w ramach zajęć dydaktycznych i spotkań seminaryjnych. W minionych latach (począwszy od 2007 r.), mój wkład w opiekę naukową studentów można wyrazić poprzez wymierny wskaźnik mierzony liczbą studentów (których byłam promotorem lub recenzentem) wynoszący 127 osób.

W ramach zadań dydaktycznych prowadziłam zajęcia wynikające z wiodących zagadnień badawczych Katedry Socjologii i Polityki Społecznej. Dodatkowo, realizując swoje zainteresowania naukowe miałam możliwość opracowania (a następnie prowadzenia) autorskiego programu zajęć z przedmiotów Kultura Przedsiębiorczości oraz Społeczna Odpowiedzialność Przedsiębiorstwa (SOP). Pragnę jednocześnie podkreślić, że pierwowzorem zajęć z SOP, był przedmiot Corporate Social Responsibility, opracowany i (w dalszym ciągu) prowadzony przeze mnie w języku angielskim w ramach 30-godzinnego wykładu dla 1 roku magisterskich studiów stacjonarnych.

Habilitantka nie ubiegała się uprzednio o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

M. Rogel-Nowosielska